

3.2.2021

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto ympäristövaliokunnalle

Lainsäädännön arviointineuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa: O 48/2019 vp Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen – nykytila ja kehittämistarpeet. Miten vaikutusten arviointia voitaisiin parantaa? Vaikutusarviointi ja sen kehittämistarpeet suomalaisessa lainvalmistelussa, Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2020.

1. Parempi vaikutusten arviointi nostaa lainsäädännön laatua mutta kysymys on laajemmin tietoon perustuvasta päätöksenteosta yhteiskunnassa

Lainsäädännön valmistelussa vaikutusten arvioinnin tarkoituksena on antaa päätöksentekijöille tietoa erilaisten vaihtoehtojen vaikutuksista. Laadukas vaikutusten arviointi parantaa lainsäädännön laatua ja on omiaan lisäämään päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

Vaikutusten arvioinnissa ei ole kuitenkaan kyse ainoastaan lainsäädännön laadusta vaan yleisemmin tietoon perustuvasta päätöksenteosta. Keskeistä on silloin tutkimuksen ja tietoa-aineistojen laatu, joka puolestaan on sidoksissa tutkimukseen sijoitettuihin resursseihin.

Laadukkaan vaikutusten arvioinnin lisäksi on huolehdittava siitä, että tieto välittyy päätöksentekoon ja lainvalmisteluun. Ministeriöiden vaikutusarviointiosaaminen ja kyky tulkita tutkimustietoa on tässä keskeisessä roolissa. Vaikutusten arvioinnin tulisi olla hankkeiden valmistelussa mukana jo suunnitteluvaiheessa.

Resurssien niukkuus ei lainsäädännön valmistelussa ole yksinomaan huono asia: niukat resurssit ohjaavat keskittymään vaikutusarvioinnissa olennaisiin vaikutuksiin ja priorisointiin vaikutusarviointien laajuudessa ja syvyydessä. Taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävien hankkeiden vaikutusarviointeihin tulisi kuitenkin aina ohjata riittävästi resursseja.

2. Lakihankkeiden vaikutusten arvioinnissa on vielä parannettavaa

Lainsäädännön arviointineuvoston näkemyksen mukaan vaikutusarviointien taso on parantunut neljän viime vuoden aikana, mutta siinä on edelleen vaihtelua. Myönteisenä kehityksenä arviointineuvosto on pannut merkille määrällisten ja euromääräisten arvioiden lisääntymisen hallituksen esityksissä. Arvioiden taustoja ja lähteitä on myös avattu yhä enemmän. Toisaalta joissakin hallituksen esityksissä ei ole arvioitu edes vaikutusten suuruusluokkaa. Kokonaisuutena määrällisiin arvioihin on edelleen syytä kiinnittää huomiota ja tuoda esiin riittävällä selkeydellä niissä hyödynnetyt tietolähteet.

Arviointineuvoston havaintojen mukaan hallituksen esitysten vaikutusten arvioiden laatu vaihtelee myös yhden esityksen sisällä. Esimerkiksi yritysvaikutukset on saatettu arvioida hyvin, mutta jokin muu esityksen kannalta olennainen vaikutusalue, kuten ympäristövaikutukset tai yhteiskunnalliset

vaikutukset eri kansalaisryhmiin ja vaikutusten jakaantuminen niiden kesken, on saatettu käsitellä hyvin ohuesti. Epätasapainoisuus koskee myös hyötyjen ja kustannusten arviointia.

Lainvalmistelussa vaikutusarviointi on **etukäteisarviointia**. Arviointineuvosto haluaa kuitenkin korostaa myös **lainsäädännön jälkiarviointia**, josta neuvosto antoi aloitteen keväällä 2019. Sääntelyä tulisi ajatella kokonaisuutena, jossa jälkiarvioinnin yksi keskeinen tehtävä on tarjota tiedollista pohjaa jo seuraavan uudistushankkeen sisällölle ja vaikutusarvioinnille. Ministeriöillä ei itsellään ole resursseja eikä osaamista toteuttaa mittavia jälkiarviointeja. Siksi toimivat ja tiiviit yhteydet tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin korostuvat jälkiarvioinnissa jopa enemmän kuin etukäteisarvioinnissa.

3. Arviointineuvoston toiminnan kuvaus ja toimintaa koskevat suositukset - kommentteja

Lainsäädännön arviointineuvosto katsoo, että tarkastusvaliokunnan tilaama raportti antaa varsin suppean käsityksen arviointineuvoston toiminnasta, mikä on osaltaan ymmärrettävää tiiviissä raportissa.

Lainsäädännön arviointineuvoston tärkein tehtävä on antaa lausuntoja vaikutusarvioinneista, jotka ovat luonnoksissa hallituksen esityksiksi. Arviointineuvosto voi antaa lausuntoja myös muiden säädösluonnosten kuin hallituksen esitysten vaikutusarvioinneista. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi merkittäviä asetustasoisia säännöksiä, EU-lainsäädäntöön liittyviä vaikutusarviointeja ja valtioneuvoston päätöksiä. Lisäksi arviointineuvosto voi tehdä aloitteita lainvalmistelun laadun kehittämiseksi. Neuvosto julkaisee myös vuosittain katsauksen toiminnastaan valtioneuvoston kanslialle.

Edellä kuvattujen perustehtävien lisäksi arviointineuvosto on tiiviissä vuoropuhelussa sidosryhmien kanssa. Arviointineuvosto tapaa säännöllisesti hallinnon ja poliittisen päätöksenteon edustajia, pitää esityksiä erilaisissa tilaisuuksissa ja osallistuu työryhmiin. Arviointineuvoston yhteistyötä sidosryhmien kanssa on kuvattu tarkemmin neuvoston vuosikatsauksissa.

Arviointineuvoston sihteeristössä toimivat arviointineuvokset osallistuvat päätoimensa ohessa aktiivisesti lainvalmistelun ja vaikutusarvioinnin kehittämiseen valtioneuvostossa. Tällä hetkellä sihteeristö osallistuu jäsenenä oikeusministeriön lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmään, työ- ja elinkeinoministeriön säädösten sujuvoittamisen työryhmään, sekä oikeusministeriön säädösehdotusten vaikutusarvioinnin ohjetyöryhmään. Uutena tehtävänä sihteeristön edustaja toimii lisäksi puheenjohtajana valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkostossa ajalla 18.12.2020 – 31.3.2023. Arviointineuvoston sihteeristö on myös antanut lainvalmistelijoille koulutusta, esimerkiksi luentoja on pidetty säännöllisesti lainvalmistelun peruskurssilla (HAUS) ja lisäksi on pidetty luentoja useilla yksittäisillä kursseilla.

Tarkastusvaliokunnan tilaamassa raportissa ehdotetaan, että lainvalmistelun arviointineuvosto saisi oikeuden palauttaa hallituksen esitysluonnoksen uudelleenvalmisteltavaksi, mikäli esitys katsotaan heikkolaatuiseksi. Lainsäädännön arviointineuvosto pitää asian selvittämistä tarpeellisenä, mutta ymmärtää asiaan liittyvät periaatteelliset ongelmat. Selvityksessä tulisi kerätä kokemuksia esimerkiksi EU:n komission Regulatory Scrutiny Boardin vastaavasta palautusoikeudesta.

Tarkastusvaliokunnan tilaamassa raportissa ehdotetaan arviointineuvostolle myös uutta neuvontaroolia vaikutusarviointien parantamiseksi. Arviointineuvosto suhtautuu neuvontarooliin kriittisesti.

Arviointineuvosto katsoo, että neuvoston riippumattomuus tulee turvata kaikissa tilanteissa. Jos arviointineuvosto neuvoisi ministeriöitä vaikutusarvioinneissa ja myöhemmin arvioisi kyseistä hanketta, loisi se riippumattomuuden kannalta hyvin vaikean asetelman.

Arviointineuvoston näkemyksen mukaan **neuvostolla on valvojan rooli (oversight body)**, eikä neuvoston ole tarkoitus neuvoa ministeriöitä yksittäisissä lakihankkeissa. Valvojan tehtävänä on ensisijaisesti **tehdä havaintoja lainvalmistelun laadusta yleisellä tasolla** ja tuottaa sitä kautta lisäarvoa yhteiskunnalle. Neuvoston perustamisen tausta-ajatuksena on ollut, että neuvoston lausuntojen kautta toteutuva ohjaus auttaisi parantamaan lainvalmistelun laatua valtioneuvostossa yleisesti ja laajemminkin kuin vain käsillä olevassa yksittäistapauksessa.

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota myös neuvoston niukkoihin resursseihin: neuvoston jäsenet tekevät työtään sivutoimisesti ja sihteeristön resurssit ovat tiettävästi Länsi-Euroopan pienimmät. Edellä on jo käynyt ilmi, että arviointineuvosto osallistuu lainsäädännön kehittämiseen yleisellä tasolla resurssiensa puitteissa.

Neuvontaroolin lisäämistä perustellaan usein sillä, että monet eurooppalaiset neuvostot tekevät neuvontatyötä. Suomen **arviointineuvoston arviointifokus on** kuitenkin selvästi **laajempi** kuin muiden vastaavien eurooppalaisten arviointineuvostojen. Esimerkiksi Ruotsin, Norjan ja Tanskan neuvostot keskittyvät vain yritysvaikutuksiin. Arviointineuvosto katsoo, että neuvoston laaja arviointifokus on myönteinen asia, koska se tukee eri yhteiskuntaryhmien luottamusta hallituksen esitysten vaikutusarviointeihin. On myös huomattava, lainsäädännön arviointineuvoston työkenttä muuttuu jatkuvasti vaativammaksi, kun **ilmasto- ja ympäristövaikutusten sekä perusoikeusvaikutusten merkitys** on kasvanut. Näitä vaikutuksia on nostettu esiin myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa.

4. Vaikutusarviointien kehittäminen

Lainsäädännön arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota siihen, että **hallituksen esitykset annetaan eduskunnan käsiteltäväksi erittäin nopeasti arviointineuvoston lausunnon jälkeen**. Riittävien korjausten tekeminen ei yleensä onnistu muutamassa päivässä. Arviointineuvosto toivoo muutoksia tähän toimintakulttuuriin. Lisäksi arviointineuvosto on havainnut, että mikäli lakihanke on jäljessä aikataulustaan, toivotaan arviointineuvoston antavan lausuntonsa hyvin nopeasti. Näin ollen arviointineuvoston lausunnon käsittely ja korjausten tekeminen esitykseen toimivat ”joustovarana”, jolla lakihankkeen aikataulua kurotaan kiinni. Tämä ei ole omiaan parantamaan vaikutusarviointien laatua.

Lainsäädännön arviointineuvoston havaintojen mukaan hallituksen esitykset, joita on valmisteltu laajapohjaisesti kootuissa työryhmässä, ovat yleensä laadultaan keskimääräistä parempia. Työryhmät ovat ehtineet miettiä vaikutuksia ainakin jollain tasolla.

Arviointineuvosto suosittelee, että ministeriöissä olisi vaikutusarviointiin yleisesti perehtyneitä asiantuntijoita. Tällaisen asiantuntijan yksi tehtävä olisi auttaa ja ohjata vaikutusarvioinnissa tarvittavien tietolähteiden tunnistamisessa ja tiedon hyödyntämisessä. Ministeriöiden pitäisi kuitenkin välttää järjestelmiä, joissa on vain yksi vaikutusarvioinnin asiantuntija.

Vaikutusarviointien asiantuntijoiden säännölliset koulutukset ja tapaamiset olisivat luultavasti hyödyllisiä osaamisen kehittämiseksi. Edellä mainittu vaikutusarvioinnin osaamisverkosto, jonka puheenjohtajana on lainsäädännön arviointineuvoston sihteeristö, pyrkii osaltaan parantamaan ministeriöyhteistyötä poikkihallinnollisissa hankkeissa.

Lainsäädännön arviointineuvosto pitää myönteisenä, että arviointineuvoston sihteeristön resursseja vahvistetaan yhdellä henkilötyövuodella. Arviointineuvoston roolin vahvistaminen ja ministeriöiden arviointiosaamisen parantaminen luovat edellytyksiä lainsäädännön vaikutusarviointien laadun parantamiseksi.

5. Ympäristövaikutusten arviointi arviointineuvoston näkökulmasta

Arviointineuvoston omien ja muiden maiden neuvostojen kokemusten perusteella **holistinen arviointifokus** on osoittautunut onnistuneeksi valinnaksi. Se **antaa mahdollisuuden tarkastella esitysten vaikutuksia laaja-alaisesti**. Laaja-alainen fokus korostuu jatkossa, kun joudutaan pohtimaan esimerkiksi uuteen teknologiaan, energiankäyttöön ja ilmastomuutokseen liittyviä hankkeita, joissa poikkihallinnolliset vaikutukset ovat merkittäviä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa korostetaan ilmasto- ja ympäristövaikutusten sekä perusoikeusvaikutusten merkitystä. Näihin vaikutuksiin on kiinnitetty huomiota myös arviointineuvoston lausunnoissa tällä hallituskaudella. Toisaalta nämä näkökulmat ovat olleet esillä arviointineuvoston työssä alusta lähtien, joten hallitusohjelman kirjaus ei ole tuonut merkittävää muutosta neuvoston työhön.

Lainsäädännön arviointineuvoston työn keskeisenä johtoajatuksena on ollut kiinnittää huomiota olennaisiin vaikutuksiin kussakin säädöshankkeessa. Kaikkia mahdollisia vaikutuksia ei ole mielekästä arvioida kaikissa hankkeissa, vaan vaikutusten arviointi tulee kohdentaa kulloisenkin säädöshankkeen sisällön kannalta olennaisten vaikutusten arviointiin.

Koska arviointineuvoston painopisteenä on ollut valita yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti merkittäviä säädöshankkeita, kuten esimerkiksi sote-uudistukseen, työelämän muutoksiin, oppivelvollisuuden ja tiedusteluun liittyviä hankkeita, eivät ympäristönäkökulmat ole aina olleet näissä hankkeissa keskeisessä roolissa. Näin ollen arviointineuvoston työn yleiset lähtökohdat ovat vaikuttaneet siihen, että ympäristöasioita on käsitelty jonkin verran vähemmän lausunnoissa kuin esimerkiksi taloudellisia näkökulmia. Tämä ei kuitenkaan tarkoittaa sitä, etteikö esimerkiksi ympäristövaikutuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia olisi käsitelty aina, kun ne on koettu hankkeen kokonaisuuden kannalta olennaisiksi vaikutuksiksi.

Syksyllä 2020 arviointineuvoston sihteeristö kävi läpi ympäristövaikutusten arviointeja lainsäädännön arviointineuvoston lausunnoissa. Koosteen perusteella 73 annetusta lausunnosta 27 vähintään sivutaan ympäristövaikutusten arviointia. Liitteessä 1 on esimerkinomaisesti koostettu joidenkin lausuntojen ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä havaintoja. Listaus ei ole kattava. Listauksen perusteella voi kuitenkin havaita, että arviointineuvosto on vuosien aikana kiinnittänyt huomiota **monenlaisiin ympäristövaikutuksiin** ja ympäristövaikutuksia on havaittu **erilaisissa hallituksen esitysluonnoksissa**.

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan selvityksessä katsottiin, että ympäristövaikutukset ovat jääneet lainsäädännön arviointineuvoston työssä sivurooliin. Arviointineuvoston näkemyksen mukaan asia ei ole näin yksinkertainen, vaikka suurimmassa osassa lausunnoissa ympäristövaikutuksiin ei ole otettu kantaa. Kuten edellä on tuotu ilmi, tietyt arviointineuvoston työn painopisteet ovat vaikuttaneet siihen, että ympäristövaikutukset eivät ole olleet arviointien keskiössä. Lisäksi arviointineuvosto katsoo, että neuvoston havainnot ympäristövaikutuksista ovat olleet laaja-alaisia, jolloin käsittely ei ole keskittynyt vain joihinkin ympäristönäkökohtiin.

Arviointineuvoston mukaan jatkossa on tärkeää kiinnittää **huomiota ympäristö- ja ilmastovaikutuksiin monilla hallinnonaloilla** eikä pelkästään ympäristöministeriön alalla. Haasteena on tunnistaa olennaiset ilmasto- ja ympäristövaikutukset sellaisista hankkeista, joiden ympäristö- ja ilmastovaikutukset eivät käy suoraan ilmi jo hankkeen otsakkeesta. Esimerkiksi digitalisaatioon, datan käyttöön tai ihmisten käyttäytymiseen liittyvät hankkeet voivat suoraan tai välillisesti vaikuttaa esimerkiksi energian käyttöön ja liikkumiseen. Sen sijaan maankäyttöön ja rakennettuun ympäristöön, liikenteeseen, metsien käyttöön tai luonnonsuojeluun liittyvillä hankkeilla voi helposti päätellä olevan joitakin ilmasto- ja ympäristövaikutuksia.

Eräs ympäristövaikutuksiin liittyvä piirre on se, että niiden **vaikutusketjut voivat olla pitkiä**. Esi-tyksillä voi olla vaikutuksia esimerkiksi luonnon biodiversiteettiin ja hiilinieluihin, mutta tämän asian päättely edellyttää pitkän vaikutusketjun läpikäyntiä. Näiden vaikutusten tunnistaminen on yleensä vaikeaa asiaan tuntemattomalle. Lisäksi perinteinen jälkiarvioinnin sapluuna, jossa vaikutuksia ale-taan arvioida 2-5 vuoden kuluttua lain voimaantulosta, ei välttämättä toimi ympäristövaikutuksissa, joissa **vaikutukset näkyvät kenties kymmenien vuosien päästä**.

Arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen esityksissä ei aina muisteta mainita myönteisiä vaikutuksia. Tämä koskee myös ympäristövaikutuksia. Tulevaisuudessa teknologian ke-hittyessä ja fossiilisten energialähteiden korvautuessa uusituvalla energialla nämä **myönteiset ym-päristö- ja ilmastovaikutukset** olisi tärkeää arvioida hallituksen esityksissä. Samoin tulisi kiinnit-tää huomiota rajat ylittäviin ympäristövaikutuksiin.

Edellä mainitut asiat korostavat **ympäristö- ja ilmastovaikutusten ohjeistuksen ja koulutuk-sen** merkitystä. Ohjeistuksen tulisi olla riittävän havainnollista ja helposti ymmärrettävää, jotta eri-tyisesti asiaa tuntemattomat kykenisivät auttavasti pohtimaan mahdollisia ympäristö- ja ilmastovai-kutuksia. Ohjeistuksen eräänä tarkoituksena on herätellä miettimään mahdollisia vaikutuksia, arvi-oinnin teossa saatetaan tarvita muita lähteitä ja/tai henkilöresursseja. Arviointineuvosto pitää myön-teisenä, että ohjeistusta on jo tällä hetkellä olemassa.

Leila Kostiainen
Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Meri Virolainen
Arviointineuvos, lainsäädännön arviointineuvoston sihteeristö

LIITE 1: Lainsäädännön arviointineuvoston lausuntojen huomioita ympäristövaikutuksista

Alla oleva listaus arviointineuvoston havainnoista ympäristövaikutusten arvioinnista ei ole kattava kooste. Alla olevaan listaukseen on merkitty yhden lausunnon osalta vain joitakin ympäristövaikutuksiin liittyviä kommentteja ja näkökulmia. Lausunnoista löytyy laajemmat kommentit asiakohdittain.

- Liikennekaarta koskevassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että esityksessä tulisi esittää konkreettinen arvio **henkilöautoilun** vähenemisestä ja **vaikutuksista päästöihin/kasvihuonekaasuihin**.
- Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmää koskevassa lausunnosta katsottiin, että ympäristötiedon vapaa saatavuus parantaa mahdollisuuksia kehittää ympäristön seurantaa ja palveluja, mikä edistää **metsätalouden kestävyyttä**. Lain konkreettiset hyödyt ympäristön tilaan eivät kuitenkaan selvinneet esitysluonnoksesta.
- Pelastustoimen järjestämistä koskevassa lausunnossa arviointineuvosto katsoi, että mikäli uudistus esimerkiksi tehostaisi ja lisäisi pelastusalan varautumista poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin, mukaan lukien **ympäristövahinkojen torjunta**, voisi uudistuksella olla myös myönteisiä ympäristövaikutuksia.
- Maankäyttö- ja rakennuslain esityksessä todettiin, että esitys parantaisi **rakennusten energiatehokkuutta, ääneneristystä ja terveellisyttä**. Arviointineuvoston lausunnossa katsottiin, että esitysluonnoksessa olisi tullut arvioida ympäristövaikutuksia vähintään karkeasti määrällisten indikaattorien avulla, jotta lukija saisi käsityksen vaikutusten merkittävyydestä ja mittaluokasta.
- Liikenteen palveluja koskevassa lausunnossa arviointineuvosto piti myönteisenä, että esitysluonnoksessa arvioitiin **ympäristövaikutuksia paitsi laadullisesti myös määrällisten indikaattorien avulla**
- Kiinteistönmuodostamislakia koskevassa lausunnossa arviointineuvosto katsoi, että esitys voi mahdollisesti muuttaa **rakennettua ympäristöä** ja asiaa tulisi käsitellä esityksellä.
- Pelastuslain muuttamista (piirinuohousjärjestelmä) koskevassa lausunnossa arviointineuvosto kiinnitti huomiota uudistuksen vaikutuksiin nuohousten määriin. Tämä puolestaan mahdollistaisi suuntaa-antavat arviot uudistuksen **vaikutuksista ehkäistäviin palovahinkoihin ja ympäristövaikutuksiin**.
- Muuntogeenisen organismin viljelyn rajoittamista koskevassa lausunnossa katsottiin, että esityksessä mainittujen tutkimustulosten lisäksi tulisi tuoda esiin **hyödyt uusista kehitettävistä lajikkeista**, joiden viljelyssä **kasvinsuojeluaineiden tarve vähenee**.
- **Antibioottien käytön mahdollisia ympäristövaikutuksia** arviointineuvosto suositteli arvioimaan eläinten hyvinvointia koskevassa esityksessä.
- Arviointineuvosto piti erinomaisena, että ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevassa esityksessä yhteensovittamiseen liittyviä ympäristövaikutuksia arviointiin monipuolisesti, sekä myönteisiä että kielteisiä seikkoja. Arviointineuvosto katsoi, että **kuulemisvaiheen mahdollisesta puutteellisuudesta** koituvia välillisiä, haitallisia ympäristövaikutuksia

voisi kuitenkin havainnollistaa esimerkein: minkälaista tietoa saattaa jäädä katveeseen, jos kansalaistoimijoiden edellytykset kannanottoihin heikkenevät.

- Hiilen energiakäytön kieltämistä koskevassa lausunnossa arviointineuvosto katsoi, että esitysluonnoksessa käsiteltiin monipuolisesti vaikutuksia päästöihin, mutta vain vähän sitä, millä tavoin **päästövähennykset voisivat konkreettisesti parantaa ympäristön tilaa**. Esitysluonnoksessa tuotiin esiin myös **hiilidioksidi- ja pienhiukkaspäästöjen vähentymisen** ainakin pitkällä aikavälillä. Tämän voisi olettaa vaikuttavan myönteisesti **ihmisten terveyteen ja elinympäristön puhtauteen**. Esitysluonnoksessa olisi tullut tuoda esille näitä näkökulmia vähintään yleisellä tasolla epävarmuuksista huolimatta.
- Konkurssilain muuttamista koskevassa lausunnossa arviointineuvosto totesi, että esityksestä ei käynyt ilmi, missä määrin vakavuudelta eri asteiset **ympäristöhoidolliset kustannukset vähentäisivät konkurssipesän varoja** ja siten velkojien jako-osuutta. Arviointineuvosto kiinnitti myös huomiota, että **konkurssipesän toimimisvelvollisuus kattaa vain vaaralliset jätteet**, kun taas ”tavalliset” jätteet ovat normaaleja konkurssivelkoja. Velallisen maksukyvyttömyyden vuoksi ne jäävät rasittamaan kiinteistöä, ellei jätteistä vastaamaan löydy toissijaista maksukykyistä vastuutahoa.
- Sähköisen viestinnän palveluja koskevassa lausunnossa arviointineuvosto kiinnitti huomiota siihen, että **viestintäverkkojen rakentamisen myötä energiankulutus todennäköisesti kasvaa** merkittävästi, minkä olisi voinut tuoda selkeämmin esiin esityksessä. Lisäksi **verkkojen rakentamisen vaikutuksia** olisi tullut käsitellä mm. **maanrakennus-, vesi-huolto- ja metsätöihin**. Kuituverkot saattavat esimerkiksi katketa vahingossa maanrakennustöissä ja toisaalta verkkojen sijainnin selvittelyyn kuluu aikaa.
- Energiatehokkuuslain osalta arviointineuvosto katsoi, että hallituksen esityksessä olisi pitänyt käsitellä esitettyä seikkaperäisemmin ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi **päästäänkö ehdotetuilla muutoksilla noin kolmanneksen energiatehokkuuden parannukseen** vuoteen 2030 mennessä, kuten tavoitteissa oli esitetty.
- EU:n maatalouspolitiikan uudistamista koskevassa lausunnossa arviointineuvosto katsoi, että **ympäristötukien pakollisuuden ja vapaaehtoisuuden kokonaisuutta tulisi jatkossa selventää** esimerkkien avulla. Millaisia ilmasto- ja ympäristötoimia maatalousyrittäjä voi valita vapaaehtoisesti ja mihin on pakko sitoutua. Ympäristötuen oikea kohdentaminen on tärkeää ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja esimerkiksi vesistöjen kuormittamisen vähentämiseksi. Arviointineuvosto katsoi, että jatkossa EU-neuvottelujen edetessä tulisi arvioida, millaisia **mahdollisuuksia ja välineitä maatalouspolitiikan uudistaminen antaa kotimaisiin ympäristö- ja ilmastohaasteisiin**.